

IN MEMORIAM

AKADEMIK FRANJO ŠANJEK (1939. – 2019.)



Akademik Franjo Šanjek rođen je 1. travnja 1939. u Poljani kod Varaždina, a preminuo 27. srpnja 2019. u Zagrebu, pokopan je na zagrebačkom groblju Mirogoj. Od 1950. do 1957. polazio je klasičnu gimnaziju u Zagrebu i Bolu na Braču te upisao studij filozofije na Visokoj dominikanskoj bogoslovnoj školi u Dubrovniku između 1958. i 1963. Teološki studij nastavlja pohađati na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu do 1966., kada je magistrirao iz teoloških znanosti. Iste godine upisao je studij pomoćnih povijesnih znanosti u Vatikanu (Scuola pontificia di paleografia e diplomatica) koji završava 1968., stekavši diplomu paleografa i arhivista. Od 1968. do 1971. studirao je religijsku povijest na pariškoj Sorbonni, gdje je doktorirao iz povijesnih znanosti s temom disertacije *Les chrétiens bosniaques et le mouvement cathare dans l'Occident médiéval aux 13e-15e siècles* (disertacija je publicirana 1976.). U Parizu je nastavio studij crkvene povijesti na École Pratique des Hautes Études gdje je diplomirao 1972. godine.

Od 1970. je asistent na katedri crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu (KBF) u Zagrebu na kojemu od 1971./72. predaje opću i povijesnu metodologiju, pomoćne povijesne znanosti i srednjovjekovnu povijest Crkve u Hrvata. Zatim, od 1982., preuzima cjelovit *cursus* povijesti Crkve u Hrvata, predavajući iz starokršćanske arheologije i povijesti sakralne umjetnosti. Godine 1975. izabran je u docenta na katedri crkvene povijesti, a 1984. je pročelnik katedre crkvene povijesti i predstojnik Instituta za crkvenu povijest. Izvanrednim profesorom imenovan je 1993., redovnim 1998., a 2003. godine izabran je za redovnog profesora u trajnom zvanju. Od 1994./95. do 1997./98. bio je dekan na KBF-u, za njegova dekanstva potpisan je (11. ožujka 1996.)

ugovor između KBF-a i Sveučilišta u Zagrebu, zaslužan je i za reorganizaciju studijskog programa na KBF-u.

Na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu (od 1994. do 2013.) predavao je srednjovjekovnu povijest, pomoćne povijesne znanosti u preddiplomskoj i diplomskoj nastavi i bio je nositelj kolegija Latinska paleografija i epigrafija na studiju hrvatskog latinитета. Od 1999. do 2013. na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci predavao je kolegij „Gradski i komunalni život u Hrvatskoj, 12. – 16. st.“, a od 2008. i kolegij diplomatike.

Bio je prvi predsjednik Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti (HNOPZ) (1992. – 1999.) i Nacionalnog odbora za komparativnu crkvenu povijest (1995. – 2005.), pod čijim je predsjedanjem na kongresu u Montréalu (1995.) hrvatski Nacionalni odbor primljen u „Comité international des sciences historiques“. Kao predsjednik HNOPZ-a 1999. organizirao je Prvi kongres hrvatskih povjesničara u Zagrebu.

Inicijator je i jedan od osnivača Instituta za crkvenu povijest u sklopu KBF-a u Zagrebu. Akademik Šanjek je 1983. u Dubrovniku organizirao i prvi međunarodni teološki skup s temom „Misao i djelo Ivana Stojkovića Dubrovčanina“. U toj prigodi objavljen je i Stojkovićev *Tractatus de Ecclesia*, prva sustavna ekleziološka rasprava iz pera jednog katoličkog teologa.

Jedan je od utemeljitelja (1977.) i glavni urednik (od 1978.) časopisa *Croatica christiana periodica* te glavni i odgovorni urednik (od 2000. do 2016.) *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU* (Zadar), član uredničkog odbora časopisa *Mémoire dominicaine* (Pariz), *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (Zagreb), *Heresis* (Carcassonne) i *Starine HAZU* (Zagreb).

Kao vanjski suradnik predavao je na stranim sveučilištima u Fribourgu (Švicarska, 1986. i 2008.), Ottawi (Kanada, 1987.) i Parizu (više puta između 1971. i 1980. kao predavač gost na E.P.H.E. Paris IV – Sorbonne; 2007. na katedri za modernu povijest, također Paris IV-Sorbonne). Bio je sudionik više desetaka znanstvenih skupova u domovini i inozemstvu te suradnik enciklopedijskih i leksičkih edicija u Hrvatskoj, Francuskoj, Belgiji, Njemačkoj i Poljskoj. Bio je voditelj projekata „Srednjovjekovna znanstvena baština Hrvata“, na kojemu je radilo preko deset znanstvenika, i „Hrvati i ‘Europa duha’ od 15. do 18. stoljeća“ te suradnik na nekoliko domaćih i međunarodnih projekata.

Bio je član komisije za žrtve rata i poraća (1992.), član Matičnog povjerenstva humanističkih znanosti (u dva mandata predsjednik istoga), član Područnoga vijeća MZOŠ-a za humanističke znanosti (od 1994.), član Odbora za dodjelu državnih nagrada (do 2011.) i predsjednik Upravnog vijeća Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata.

Od 30. siječnja 1997. izabran je za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Od 2002. do 2016. bio je voditelj Akademijinog Zavoda za povijesne znanosti u Zadru, a od 2016. voditelj Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Đakovu. Od siječnja 2015. do 2018. bio je tajnik Razreda za društvene znanosti HAZU. Svojim priložima iz povijesti Crkve i kronološkim pregledom zbivanja sudjelovao je u važnom Akademijinu projektu „Hrvatska i Europa“ (sv. I. – IV.). U listopadu 2009. u ime Hrvatske akademije organizirao je međunarodni znanstveni skup uz 200. obljetnicu Ilirskih pokrajina pod naslovom „Hrvati i Ilirske pokrajine, 1809. – 1813“, a 2015. skup posvećen biskupu J. J. Strossmayeru.

Godine 1996. odlikovan je Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića, a 2004. primio je godišnju državnu nagradu za značajno znanstveno dostignuće na području humanističkih znanosti.

Njegova znanstveno-istraživačka djelatnost bila je usmjerena na istraživanje utjecaja i uloge Hrvata na svjetska duhovna, kulturna i politička gibanja u srednjovjekovnom i humanističkom razdoblju. Od 1971., kada je obranio doktorsku disertaciju, svoje znanstveno istraživanje usmjerio je na proučavanje krstjana heterodoksne Crkve bosanske s posebnim naglaskom na mjesto i ulogu u europskim religioznim gibanjima od 13. do 15. st. (*Bosansko-humski krstjani i katarsko-dualistički pokret u srednjem vijeku*, Zagreb, 1975). Ipak, proučavao je i brojne druge teme iz crkvene povijesti i kasnijeg razdoblja, posebice s naglaskom na odnose Hrvata i Svete Stolice, djelovanje biskupa Strossmayera, položaj katoličke crkve u Drugom svjetskom ratu i poraću, povijest školstva u Hrvatskoj i sl., među kojima se mogu istaknuti sljedeće monografije: *Crkva i kršćanstvo u Hrvata. Srednji vijek* (1993.), *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru. Pregled religiozne povijesti Hrvata (7 – 20. stoljeće)* (1996.), *Latinska paleografija i diplomatika* (2005.), *Dominikanci i Hrvati: Osam stoljeća zajedništva (13 – 21. stoljeće)* (2008.) te *Leksikon hrvatskog srednjovjekovlja* (2018.).

Od 1966. do današnjih dana napisao je i objavio nekoliko stotina tiskanih radova, priloga, recenzija i prikaza u domaćim i inozemnim periodikama, časopisima i novinama te nekoliko udžbenika, skripti i knjiga.

Akademik Franjo Šanjek bio je i redovnik dominikanac, odnosno pripadnik Reda braće propovjednika (*Ordo praedicatorum*). Prve zavjete u Hrvatskoj dominikanskoj provinciji položio je 17. kolovoza 1958., a svečane 27. rujna 1963. godine. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1965. u Zagrebu, zaredio ga je zagrebački nadbiskup i kardinal Franjo Šeper. Bio je član zagrebačkog dominikanskog samostana Kraljice sv. Krunice. U svojoj je zajednici obnašao brojne dužnosti: samostanski lektor, regens studija, učitelj studenata te član

raznih vijeća, povjerenstava i komisija. Iako su njegove djelatnosti u pastoralnom pogledu bile tek „usputne“ zbog znanstvenih dužnosti koje su ga okupirale, može se reći da je bio svećenik-redovnik „praktičar, u liturgiji sklon kratkim misama s jasnim poentama, koje su dopirale do ušiju i duša vjernika“. Ostao je u sjećanjima svih onih koji su ga poznavali kao otvoren, blag i tolerantan, uvijek pomažući, a ne odmažući svakom čovjeku, bio on student, znanstvenik ili bilo tko drugi.

Tado Oršolić i Branka Grbavac